Staffan Larsson

Sub rosa

Dikter

6: 75

"En ny öppenhet mot livet,

en intellektuellt avklarad och känslomässigt fördjupad mognad"

Åke Nordin i MT

BONNIERS

"Hennes dikt har fått dimension

Här finns värme och humor och en hastig och på samma gång mjuk rytm . . . *lekfull charm och sökande allvar* . . ."

Poul Lindblom i MT

MARIA WINE

Virveldans

Prosaskisser 11: 50

BONNIERS

"En ojämförligt kvick och älskvärd lektyr med läckra, blåtonade teckningar" *Staffan Björck i DN*

LUDVIG NORDSTRÖM

I sitt eget sällskap

Stockholmsskärier med vinjetter av Yngve Berg. 8: 75, inb. 11: 50.

BONNIERS

En roman och sju noveller i en volym

Den överlägsne erotiske psykologen ● Den store stilisten ● Den skicklige berättaren

ALBERTO MORAVIA

Äktenskaplig kärlek

"Scener som fröter sig in i medvetandet." *Nils Hallbeck i AT*

16: 50, inb. 21: —

BONNIERS

FREYS AUKTION·FREYS AUKTION·FREYS AUKTION·FREYS AUKTION·FREYS AUKTION

FREYS AUKTION

Onsdagen den 30 september och torsdagen den 1 oktober 1953, båda dagarna från kl. 9.30, försäljes å offentlig auktion i

FREYS AUKTIONSHALL

GREVTUREGATAN 11, 2 tr.,

diverse finare lösegendom, såsom:

matsalu-, herrums-, sovrums- salongsmöbler, antika stolar och bord, byråer däribland antik rococobyrå sign. av Carl Gustaf Foltjern, sekretärer däribland antik sekretär sign. av Anders Scheiling, monstersoffa och andra soffor, antikt engelskt golvur m. fl. förgyllda vägg- och bordspeglar, antika speglar, kristallkronor och lampetter, piano m. m.;

äkta mattor, Beludjo, Bochara, Feraghan, Hamadan, Kirman, Schiras, Sonna, Tibriz, Yorsahan m. fl. och andra mattor;

antika och moderna oljemålningar, akvareller, teckningar och etsningar sign. bl. a. Bertil Bull-Hedlund, Olle Hjortberg, Ivar Kamke, John Kindberg, Axel Lindman, F. W. Odelmark, Anna Palm, Severin Nilson, J. M. Stäck, C. F. Svensson, Inge Törner, Charlotte Wahlström m. fl.;

skulpturer, bl. a. av Axel Pettersson (Döderhultaren);

guld, silver och bronser m. m. Rörstrand, Gustafsberg, Meissen och annat porslin däribland en stor samling ostindiskt porslin, glas, kristall m. m.

VISNING: Måndagen den 28 september kl. 15—18. Tisdagen den 29 september kl. 9—13.

Krade kunder bilägare påminnas om rådande parkeringsförbud på Grevturegatan och på gården framför Freys Express.

Auktionen beräknas pågå till kl. 19.

FREYS EXPRESS AKTIEBOLAG

Grevturegatan 11 Telefon 67 99 60

FREYS AUKTION·FREYS AUKTION·FREYS AUKTION·FREYS AUKTION·FREYS AUKTION

Om fromhetens väsen

GÖSTA CARLBERG är en märklig man i den svenska litteraturen. Drabbad av vidriga yttre omständigheter arbetar han som en besatt, rastlöst publicerar han bok efter bok — på sexton år har det blivit tjugutvå stycken — anticlitigt som han, otillfredsställd med allt redan jättelika vetande, strövar vidare bland lärdomens källor. Redan denna hans andes vitalitet måste på en gång egga och skrämma. Men han har inte gjort det så lätt för sig att myten Carlberg blivit nog att locka läsare; hans stil är tung och motsträvig, och hans språk sparar inte läsaren för möda, Carlberg kräver förkunskaper av honom, han kräver ett intresse som går långt utöver det enbart litterära gränser. I år har han redan utgivit en diktsamling som var en parafras över Herkulesmyten, och nu kommer han tillbaka med en prosabok med anknytning till evangelierna.

Gösta Carlberg.

För tretton år sedan publicerade Carlberg en berättelse om de vise männens vandring till barnet i Betlehem, "Heliga tre konungar". Dess centralsymboler var de tre gåvorna, ett guldklot, ett rökelsekar och en alabasterflaska, men i berättelsen vävdes in många händelser som krävde en fortsättning, en utveckling och avslutning. De vise männen besökte fiskare och hantverkare, fariséer och stormän vilkas namn skall leva så länge kristendomens urkunder finns i behåll, de vistades nära barn som skulle komma att bära spontlanamn. Men innebörden av dessa möten blev bara antydd, och de konflikter om tro och god vilja som uppstod fick inte här sin slutliga belysning.

Därför har Carlberg nu i boken *Hemlängtan* (LT, 16: —) till denna nästan helt fritt fabulerade legend — vilken nypublicerar som ett första avsnitt i den nya boken — diktat en fortsättning, som börjar ungefär vid tiden för Kristi framträdande som förkunnare. Det är ingen bländning av evangeliernas berättelser, utan snarare en serie episoder i det bibliska skeendets periferi, utpensilade mot en kraftfull bakgrund av saklig historia: ortodoxa fräsarons blodiga kamp mot romare och "sekulariserade" judar, fariséernas (i riktig historisk och icke i evangelisk propagandamening) strävan för en återgång till sträng efterlevnad av Herrens lag, de härskande romarnas nonchalanta hänsynslöshet mot egendomsfolket. Nu träder alla de människor som de vise männen möte fram i sitt bibliska sammanhang, men Carlberg respekterar inte den gängse uppfattningen av dem; han låter Martas och Marias bröder Lasarus vara identisk med älsklingsapostoln Johannes, och han låter denna Maria och Maria Magdalena vara samma person. Samtidigt kräver han av läsaren stor bibelkunskap, t. ex. när han bara med antydningar låter honom förstå att han möter den unge Paulus eller den blivande martyren Stefanus, och ihland kan detta krav på vetande bli så stort att läsaren får svårt att orientera sig i mylleret av kända och nydiktade människor.

Men genom det ytre skeendet löper en linje av större betydelse. I själva verket är berättelsen ett fritt återgivande av dokument som den störtade rådsherrn Charsum ben Gambla upptecknat om det som händer i Palestina och det som sker i människornas inre. Charsum har upphört att tro på den farisaiska lagläxheten; den formella religionsiteten blir lätt en form av förtryck, och mot den ställer han ordet hemlängtan, som han fått av den unge personifikationen som medförde alabasterflaskan. Hemlängtan är människans sökande för att finna sig själv, hennes sökande efter tingens innersta väsen — så att hon utan saknad kan avstå från deras yttre skapnad. Charsum finner denna hemlängtan hos perser och judar, hos fariséer och bedningar, det är inte Jahve som ger fromheten dess väsen. Fromheten är ett mänskligt begrepp, som inte kan hållas innanför ramarna för någon religion, och Charsum blir den humanism och får beteckna varje vilja att leva väl, varje strävan att leva bättre.

Allt detta är gestaltat med tyngd och fångat i ett nät av vetande, som trots att dess vidd är imponerande ihland kan verka störande; när Carlberg blir alltför livrik att ge skildringen doft och lokalfärg skymmer han ofta bort just dessa egenskaper med sin strävan att redovisa sina resultat av språkliga och kulturhistoriska studier. Det kunde väl också ha varit freistande för honom att kopiera den bibliska stilen, men trots att berättelsens karaktär av parafras tvingar honom till ett lätt arkaiserat språk, faller han aldrig för den frestelsen. Han har smält samman kunskap och dikt, det är människor och inte bara symboler som talar i boken.

De invändningar som kan göras mot "Hemlängtan" torde komma från de troende religiösa eller från de humanister som anser att man inte får använda ett bibliskt motiv — en täcknamn skulle de kanske säga — för att nå ett allmänmänskligt mål, att man då redan från början givit problemen en skev överbyggnad. Men om sådana frågor må varje läsare döma för sig — som litteratur är boken intressant.

JAN GEHLIN

Lär känna dig själv — och dina medmänniskor

Läs

Social-psykologi

12 kapitel om människa och miljö

av GUNNAR BOALT

"Socialpsykologin är inte och vill inte vara någon ny frälsningslära. Men den ger oss viktiga fakta, som småningom kan bilda den jordmån ur vilken ett nytt samhälle, en ny moral och nya levnadsnormer under vissa betingelser ska växa fram."

Åke Nordin i Sv.D.

8.70, inb. 8.50

ALMQVIST & WIKSELL

Alan Paton på besök i en zuluskola.

SYDAFRIKANSK TRAGEDI

I SIN FÖRSTA BOK, "Cry, the Beloved Country" (svensk översättning "På lösan sand"), behandlade *Alan Paton* det sydafrikanska rasproblemet genom att skildra en negerfamiljs elände och olyckor. I sin nyligen utkomna andra romän, *Too Late the Phalarope* (Jonathan Cape, 3: 50 dollar), söker Paton visa vilka ohyggliga följder rasförtrycket och rasfördomarna har för den härskande klassen, för de vita. Pieter van Vlaanderen, en ung man ur en typiskt puritansk och rasstolt boerfamilj, har genom andlig finess och sportprestationer blivit en hjälte i sin hemstad, där han arbetar som polislöjtnant; ett ljumt äktenskap och en känslonas oåskerhet och oro driver honom till en tillfällig förbindelse med en negress; han själv dömes för detta brott mot raslagarna, och hela hans familj betraktas som utstött och ser i en total isolering, en total "obemärkthet" den enda utvägen att leva vidare.

Själva händelseförloppet beskrivs med en intensitet som gör boken spännande och skakande. Det är en andlös ångslan över de kapitel som handlar om Pieters förvillelse, om hans samvetskval och framför allt om hans rädsla att bli upptäckt; det är främst detta som för tanken på Dreisers amerikanska tragedi. Framställningen av personerna är inte lika stark. Pieter tycker man sig inte lära känna, hans far, de fasta linjernas, säkerhetens och moralitetens man, blir en konventionell figur, modern endast en skugga, och den av ett lyte vanställda fastern, som tjänstgör som berättarteknika, blir i sin halvt erotiska kärlek till Pieter mera rörande än trovärdig. Klarast framträder några biperssoner, såsom kamraterna vid polisen och den judiske handlande som företräder kultur och munterhet i denna atmosfär av ohälsning och hårt disciplinerad sedlighet. Då och då skymtar en blandning av sexual-, natur- och rasromantik i D. H. Lawrences sämsta stil, med inslag av psykoanalys och drömtydningar; dessa oarter breder dock inte ut sig så som hos en annan sydafrikansk författare, van der Post, vars senaste, i Sverige högt prisade roman ("Ansiktet vid elden") enligt min mening är vida underlägsen Patons bok.

Miljöskildringen verkar däremot alligenom äkta. Den gamla idyllen, med bibelläsande, vita bönder patriarkaliskt härskande över självfallet lydaktiga kaffrer, är i full upplösning. Det är en andå av skräck, liksom inför ett oundvikligt krig, över de folk som bor tillsammans; över de vita, som håller fast vid sin makt i. hårdhet och stigande förhärjelse, över de svarta i deras bittra undersåtelse. Kanske var läget i några av de amerikanska sydstaterna lika fruktansvärt för låt oss säga femtio år sedan; nu torde det vara svårt att finna motsvarigheter i USA. En likhet finns inte bara i rassituationen, utan i den vita härskarklassens puritanskt-religiösa övermänniskoideologi: olikheterna beror vil främst på att de vita i Sydafrika är en liten minoritet och därför känner sin ställning prekär och på den extrema primitiviteten hos massan av Sydafrikas svarta befolkning.

Paton vill framföra ett tolerantsena och förnöningens budskap, och han gör det med utomordentlig kraft. Men romanen tyder på — och intet är mera förståeligt — att han själv är influerad eller åtminstone i sina skildringar begränsad av den rådande rasideologin. Över Pieters förbindelse med negressen finns det inte ett stänk av kärlek och knappast en av sexuell lidelse; intrycket blir snarast att han går i sömnen eller är sinnessjuk. Paton fördömer inte de vita, som håller på lagen och konventionerna, han ser dem som gestalter, fångna i en tragisk konflikt, och vad han förkunnar är förlåtsamhet och förlåtelse i Guds namn — ett bevis för hur svårt det ter sig att få igenom reformer i stafens lagar och de sociala tvångsregelerna.

Alan Paton har emellertid inte stannat vid romaner som medel till förkättring. Han har gjort sig känd som socialarbetare och senast som en av grundarna av det liberala parti som utan framgång uppträdde vid de senaste valen med krav på en mera tolerant raspolitik. I en uppsats i Saturday Review i vårsa gav han en översikt av sin åskådning. Både den vita och den svarta nationalismen i Sydafrika växer, betonade han; mellanspinnorna tenderar att försvinna eller att bli helt betydelselösa i konflikten mellan "dessa vildiga motståndare". Den enda räddningen ligger i att en förmedlande riktning gör sig gällande bland de vita, att dessa "upphör att betrakta livet i Afrika som en ändlös kamp mot de svarta". Det finns inte mycket optimism i artikeln; efter Malans valseger är motsättningen hårdare än någonsin.

*

Ett annat vittnesbörd om raskonflikterna och rasförtrycket i Sydafrika har givits av en svensk missionär, *Gunnar Helander*, under titeln *Skisser vid vulkanen* (Diakonistyrelsens bokförlag, 4:75). Det är en utmärkt bok, fin, gripande och intelligent. Några av uppsatserna är klarläggande sakliga utredningar av religionerna; andra ger i novellistisk form bilder av mänsklig hårdhet, olycka och medkänsla. Den bättres kontroduktion till det stora ämnet lär det inte vara möjligt att finna.

HERBERT TINGSTEN

Hildebrand i urval

Ulla Sundins vinjett till dikten "Befrielse".

LYRIKERN *Karl Gustaf Hildebrand* låter sällan höra av sig, men han är inte glömd. På spetsiga, snabba falkvingar flög han genom trettitalet. Han var för sin generation Uppsalastudenter, och för många utanför denna krets, poeten framför andra. Hon gav form åt de känslor av ångestfull intighet och overklighet som varje studentgeneration har att känna på sig igenom och som fick sin speciella skärpa under de år då de nazistiska åskmolnen steg mot zenit. Karl Gustaf Hildebrand är en utomordentlig lyrisk begåvning, naturligt hemmastädd i höga rymder, men med ringa kontakt med sinnena världd. Färg och doft finns hos honom föga, desto mer av fägelilthet och andlig grace. Under senare år har han ej publicerat mycket. Angesten som präglade ungdomsdikter ersattes så småningom av vördnad och andakt inför kristna gestalter och under. Hans lyrik vann inte på förändringen.

Hildebrand har nu sänt ut sina *Dikter i urval* (Wahlström & Widstrand, 16 kr.). Det är en vacker volym, illustrerad av Ulla Sundin, som kanske i några av vinjetterna är alltför handfast för att passa in i stilen, men ofta kommer nära den Hildebrandska luftigheten. De utvalda dikterna gör på mig samma starka intryck som då jag läste dem första gången, och om några — Uppsaladikterna framför allt — gäller att jag inte kan tänka mig vår 1900-talslyrik utan dem.

OLOF LAGERCRANTZ

Ny underhållande roman av

NILS PARLING

I NÖD OCH LUSTA

17: 50 TIDEN

Av förnämt märke

RACHEL L. CARSON

Under havsvinden

En lysande skildring av livet vid haver, av omedveten, kall grymhet, tysta katastrofer och hänsynslöst slöseri med liv.

11: 50, inb. 15: 50

TIDEN

litterära noliser

Partisan Review, som för några år sedan var Amerikas kanske mest uppslagsrika och stimulerande litterära tidskrift, tycks nu ha råkat in i den allmänt rådande litterära stiltjen också den. Esserna är naturligtvis fortfarande av mycket hög klass, men saknar ändå den genomslagskraft och aktualitet som varje lunch där två eller flera berömda författare är närvarande noggrant skildras i dagbokssform av de två eller flera berömda författarna själva: inte en replik, inte en fläktning av servett bör undgå eftervärlden. Författarinnan nämner som ett slags motto över den franska dagboksliteraturen de inledande raderna i Martin du Gards anteckningar om Gide: "Antligen, äntligen har jag träffat André Gide!" Man kan höra hur han fläktar efter språngmarschen från lunchlokalen till det skrivbord på vilket hans dagbok ligger uppslagen. Och det är sant att det brinnande personligbetsintresset i den franska memoar- litteraturen kan gå till komiska överdrifter — vem är i själva verket intresserad av att motta tre eller fyra identiska rapporter om Paul Valérys matvanor —, men ändå växer där ju fram ett levande och — ofta också i sin trivialitet — fascinerande bildgalleri.

Också den klassiska engelska memoarlitteraturen är full av närgångna och levande porträtt — Drummonds av Ben Jonson, Boswells av Samuel Johnson. Men i den moderna anglosaxiska memoarlitteraturen är det svårt att finna dem. I den nya antipsykologiska kritikens och den mer eller mindre anonyma pomins tidevarv har, menar Elizabeth Hardwick, det litterära väsporträttet kommit att framstå som ett misshagligt och smutsigt hantverk. Denna utveckling mot det anonyma och högtidligt sakliga är olycklig inte bara därför att vi i allmänhet är rosor av det personliga och friskt närgångna, utan också därför att författarporträtten i så hög grad kommit att levereras av journalister i den anglosaxiska veckopressen. Ett hem kunna ge författarinnan rätt också från svensk horisont. Man bävar inför tanken att de gänsiga skuggor som uttalar förfelliga plattityder för kända intervjuare i Veckojournalen och Sommarnas värld verkligen skulle vara de författare som skriver vår moderna litteratur. Och inför utsikten att dessa slitna blekkopior av originalen i framtiden skulle tillmäkas något sanningsvärde sänder man — om också en smula skuldmedvetet — en tacksamhetens tanke till de påträngande, parasitiska och underhållande brödorna Goncourt!

*

Kanske är det i den bestämda känslan av att Norge för närvarande inte kan skaffa fram någon Boswell, eller ännu hellre av rädsla för att ständigt ha en eventuell Boswell hängande i rocksärken som *Aksel Sandemose* beslutat att publicera fragment ur sin berömda konversation i tidskriftsform. Denna tidskrift, *Arstidene*, är i varje fall en av de mest stimulerande som för närvarande publiceras i Skandinavien. Den har just kommit ut i ett femte nummer. Det är personliga och fantasifulla variationer på aktuella temata; särskilt fäster man sig kanske vid några utomordentligt stycken om barnet och rädslan, skrivna som en kommentar till Rosenbergaaffären. Jag förstår inte hur Sandemose burit sig åt för att skapa en sådan intensity och överväldigande vision av mänsklig skräck och hjälplöshet bara genom att på tjugufem rader och i en till synes godtycklig och talspråklig form berätta om ett barn som går

Peter Bamm

har utkommit i Frankrike, England, Amerika, Grekland, Turkiet, Jugoslavien, Spanien och de nordiska länderna — en bok som förläggare jorden runt tänkt om att förvärva är naturligtvis

en märklig bok

Peter Bamm

Den osynliga fanan

En militärläkares minnen

"Peter Bamm är en brilliant berättare, en lysande naturskildrare. Han kan teckna människors och kan göra det mesta möjliga av dramatiska situationer.

Med bitande ironi berättar han om fasadhjältarna och hyser den bildade kulturmänniskans förakt för "de där andra", de som trodde på "den obalanserade maktmänniskan".

Det är roligt att läsa en tysk författare, läkare och officer som är en så frigiord, en så bevent och kulturad europé."

Kristianstads Läns Tidning

16: 50, inb. 21: 50

HÖKERBERGS

Beröm

från första stund åt strålande prisroman

"Verklig kompositionstalang . . . ständigt stegrad intensitet . . . läsvärd . . . fängslande."

Hans Dhejne i Sydsv. D.

Ebba L. Lewenhaupt

GOD AFTON VACKRA MASK

En tjusande roman från Gustaf IIIs dagar

17: 50, inb. 23: 50

Wahlström & Widstrand

Beröm

ger Prins Wilhelm i Sv D:

"En betydande skildring av ovanligt slag . . . resning och intensitet . . . oldigt spännande . . . En ytterst fängslande, ja, fascinerande reseskildring som måste räknas bland topparna."

Alain Gheerbrant

EXPEDITION SÄLLA JAKTMARKER

— en färd till Amazonfloderns källor —

19: 50, inb. 25: 50

"Årets bästa reseskildring"

A. T.

Wahlström & Widstrand

Beröm

från första stund åt strålande presentbok

Gustaf von Dardel

LYCKLIGA HOV STORMIGA ÅR

16: 50, inb. 22: 50

1 "Ett värdefullt personligt vittnesmål från Ryssland under tsarismens sista dagar, Belgien under drottning Astrids tid, Danmark under ockupationen. **Den som söker en objektiv redogörelse blir tillfredsställd.**" *Sv. D.*

2 "Man upplever på nytt en kuslig men viktig period i nordisk historia." *S. T.*

3 "Avvittret om Danmark . . . **ett dokument av bestående värde.**" *Sydsv. D.*

Wahlström & Widstrand

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.